

Vilênski brodník.

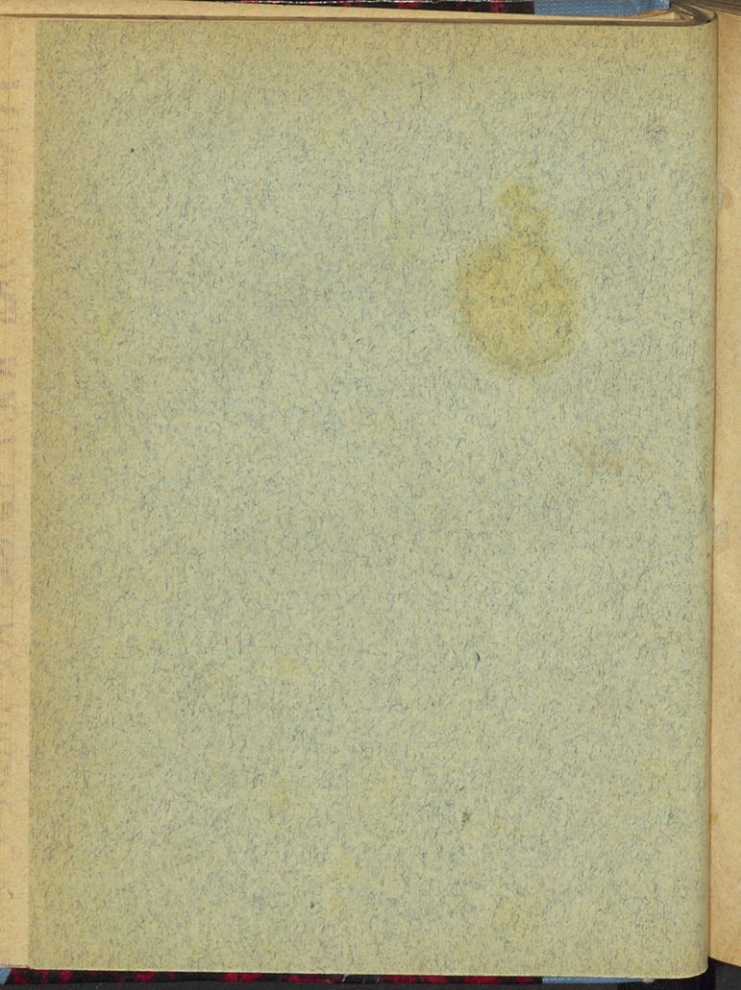

Spisal **Emile Souvestre.**

V Ljubljani, 1887.

Natisnila in založila «Narodna Tiskarna» v Ljubljani.

Vilênski brodník.

Spisal
Emile Souvestre.

Posebni natis iz „Slovenskega Naroda“.

66968

Potniki, potujoči sedaj po cesti iz Nantes-a v Vannes, hodijo érez Larcche-Bernardski most, kate-rega velikanske vrvi, raztezajoče se nad Vilêninim ustjem, vežó brega ter se vleko pod zemljo do precej udaljenih holmov, da se upirajo ob njih vznožje. Ljudje se ustavljajo in gledajo ta čudotvor izumljive naše dobe, a mnogi iz njih ne vedo, da se je tu, kder se dviga sedaj toliko sijajna vzgradba, še pred malo leti zelo zamudljivo in včasih prav nevarno prehajalo.

Tedaj vezal je samo jeden brod Dolenjo-Loiro z Morbihanom. A radi silnega toka, radi na tem mesti zelo široke reke in radi plime, pretvarjajoče jo mnogokedaj v morsko ožino, prevajalo se je čisto zelo težko. Kakor na prevažališčih premnogih zapadne naše obale rezočih prirodnih morskih kanalov, prevrnoli in utopili so se i tu neredkoma čolni, preobloženi s seljani, vedočimi s somnjev svoje črede, in z romajočimi ženskami, nudeč večernim pripovedovalcem in okrajnim pesnikom neusahljiv vir v

pripovedovanje in pomilovanje. Če se zmisliš še na razpotjih zvršenih zločinov, pustolovnih ljubavnih dogodeb, čudernih srečanij s svetniki, z vilami ali s škрати, lahko pojmeš, da je bila zgodovina o brodnikih jeden iz najdramatičnejših delov one velike pesni, katere neprestano olepšuje narodna fantazija.

Živenje teh ljudij imelo je v istini nekaj neobičnega. Njih plovi, nekaki po vodah zibljoči se mosti, postali so njih stanovališče. V navadne dni čakali so mnogokrat po več ur, da jih je osamljen pešec prizval, vstopil v čoln, ne da bi sel, vrgel jim prevoznino in pošel svojo pot naprej. Obraz za obrazom se jim je prikazal ter izginol, njih razgovor so bile dve tri besede: Živenje jim je sestajalo iz mimoletnih pojavov in kratkih epizod. Opazujoč prevažaje mnoge in raznolične stvari ter imejoči dovolj v preišljevanje budečega prostega časa, pridobili so si brodniki, kakor pastirji, ostro bistrovidje, da so lahko razbirali drugim do cela neopazne reči. Radi tega bili so nekako nezavisni in to nezavisnost je še krepil njih izimen položaj. Vsakemu je bilo treba njih ustrezbe, a njim ne bilo

treba nikogar. Mogoč uskoriti ali zakesniti prevažanca, imeli so ga za nekaj časa povse v svojej oblasti, ne da bi zaviseli kedaj od njega. Razvidno je tedaj, da jim je bilo jako ugodno to razmerje z obrežjani, ker ti so bili često prisiljeni opreti se ob njih rame. Bili so o vsakem časi pripravljene prevesti, če je bilo treba; a njih bistremu oku ni se mogla ukriti nikaka stvar, zato se jim ni hotel nikdo zameriti.

Robert Letour, naseljen pri Vilêninem ustji, poznaval je te ugodnosti ter jih je rabil v pravičnej meri. Sin in vnuk brodnikov, trudil se je, ohraniti svoje zvanje v časti. Že dvajset let je bilo, kar se mu je bil poveril Laroche-Bernardski brod, in njeeden potnik se še ni mogel pritoževati o njegovej nemarnosti ali neprevidnosti, a tudi nijeden iz njih ni ga nekaznjen izkušal nadlegovati s svojimi trmami. Jedina pomagača sta mu bila sin Urban in hči Klavdija. Rodila ju je oba ista mati, vendar si nesta bila še nikoli brat in sestra toliko različna. On je bil lep mladenič, četiriindvajsetletnik, oblečen snažno in vzgojen v Vannes-kih učiliščih, kder so ga zelo hvalili radi bistrega uma, redke vrline in

priljubljenih običajev; a ona, gluha in nema že rojena, nosila je rujavo-robno krilo, jopico od rujave vezenine in rudečo čepico; noge in ramena so jej od vročih solnčnih žarkov zagorela. V nje črtah in nje grobokrepkih udih bilo je nekaj trdega, kar jo je nekako tujilo nje spolu ter zaviralo, da bi se prav ocenila nje leta. V istini ni bila za mnogo starejša od brata; toda v zatišji osamljena, zdela se je, kakor bi bila odrvenela. Nje rast ni imela prav nič one sorazmerne lehkobe, katera nam omiljuje tršato podobo. A ta robata vnanjost je zakrivala nenavadno bistrovidje. Čas, potekajoč drugim s poslušanjem in pripovedovanjem, porabila je Klavdija v samo opazovanje. Nje oča je to vedel ter jo je vselej vprašal za nje mnenje o nejasnih mu stvareh. Privadila sta se znakovnemu jeziku ter se z njim razgovarjala, čemur so se obrežjani, ne mogoč umeti njiju neme govorice, strmé čudili.

Nekega krasnega večera v septembri l. 1839 sešlo se je mnogo seljanov dnu strmega brega, vodečega v Robertov brod. Pozorljivo opazuje čudno njihno razgovarjanje: sè znaki ukazuje brodnik gluhonemej svojej hčeri, a ona ga takoj razumeje ter

zvrši. Prišli so z Marzeauskega somnja ter čakajo, da bi se brod naložil ter zaplul na on kraj reke.

— Svete mi Ane! vsklikne mlad zakupnik, imejoč v rokah s slamno vrvco ovito koso, to vam je sovršena ženska! Nijedne zle besede, in vedno tak poslušliva!

— E nu, če ti toliko ugaja, mični Peter, zavrne ga pikro mala nasproti (mu sedeča seljanka, kdo ti brani, da jej ponudiš poročni prstan? Klavdija bode bogata, i kaj treba drugega v sedanjih časih našim mladcem razven srebrnikov, da jim zvončkajo za pasom i ure v žepi?

— Kar se dostaje ure, rekne brodnik, jaz mislim, da ima mični Peter jedno, — i ti tudi, Manica: — zdi se mi celo, da ju je naredil isti urar ter ju pač soglasno umeril.

— Zakaj? vpraša dekle.

— Ker jeden iz vaju, pravi Robert ne gre nikoli kosit onkraj reke, da ne bi prav skoro prišel drugi za njim s svojim srpom.

Vsi se zasmejo: Manica zarudi do vrh glave.

— O, očka! Če je res, more biti pač le slučajno, zajeclja.

Bodi si, deje brodnik; a konči ne treba ka-

zati mičnega Petra, do koprni za bogastvom; ker odkler kosi s taboj, Manica, že ne hodi do Noise-tierrejeve hčere, i vender govore, da je tak imovita, da ne ve kam z novci.

— Za vraga! a drugi jih pač znajo rabiti, oglasi se star seljak; gledite, kako dela g. Rihard! vidite, kako hišo si je sezidal tam le, poleg delarne.

Oče Surot (tak mu je bilo ime) pokaže novo stanovališče, na holmovej rebri stavljeno; pred njim so začeli delati vrt, imejoč se raztezati do reke. Brodnik se je ozrl tija s pogledom, v katerem bi bil pozorliv opazovalec čital zlovolje mešano s preziranjem i nevoljo.

— Da, da, pravi Robert skvozi zobe, veliki lesotržec, kakor ga nazivajo, odkler se okorišča sè vsemi delavci Breteških gozdov, postal je sedaj gospod. Za novi most preskrbi on les i prisluži si, kakor govore, zlatih novcev v izobilji.

— Da, sreča, sreča! pravi Surot; pred dvanajstimi leti bil je le Antona Buréla poslovodja; ta ga je baje celo malo da ne zapodil; a ko je zadela gospodarja nezgoda ter so ga ubili, nadaljeval je on njegovo trgovanje i vedel se tak spretno, da se tešje sedaj v bogataše.

— V bogataše, to pač, reče mični Peter bolj natihoma, a nikakor v vrle može. Kolikor delavcev ima opraviti z njim, toliko nezadovoljnikov.

— To je res, deje Surot; toda ker se on ne boji nikogar, boji se ves svet njega.

— Jaz ne, zavrne ga brodnik.

— A, za vraga, vi mu na gosto prevažate trgovino, vsklikne mični Peter; kako se po tem takem zmenite ž njim.

— Kakor človek s človekom; jaz mu zvršim delo, a on mi plača, kar mi pristoji.

— Nič ne preteč in kričeč?

— Krik plaši le strašljive kravice, in grožnje so le prazne besede, pravi brodnik.

— Toda on se često vzburi, da začne tolči, umejete?

Roberta oko zablisne. — A na mojo vero! z nami pač ne, pravi; če bi kedaj došlo do tega, jaz poznam mazilo, da ga ukrotim kakor jarčka. — Toda . . . Bog nas očuvaj prepirov . . . Sosedom je živeti v miri.

— Osobito, ko je velikega lesotržca

zetica *) jako priljudna, reče mladi seljan. Stavim, da se nemate pritoževati o njej, oča Robert?

— Pač nasprotno, deje brodnik, Renata nam je zelo ustrezljiva.

— To dekle ima srečo, kakor malokdo, oglasi se mlada Manica; ostavijo te siroto brez okroglega, a najdeš kuma, da ti vrže v roke vse bogastvo!

— E, ne verjemi, da bi bilo vse to le samo čisto blagodušje, pravi mični Peter; kakor trde Breteški lesotržci, ima se jej Rihard zahvaliti za večjidel svojega dobička, ker če on drži v rokah vatel, drži ona pero in kakor govore, dobri računi bogate gospodarstvo.

— Res, ona je večča deklica, reče oča Surot, bila je dobrih šest let v samostani v učilišči.

— Ne bojte se, da bi pozabila tega, deje Manica z nevojnim glasom, tolikrat! govori o tem, kolikrat Béraud o svojih krilih in biserih.

— Je li, ti se jeziš, ker je vrlejša nego si ti! reče smehljaje se stari seljan.

*) Zetica — on je meni kum ali boter, a jaz sem njemu zetica.

— Jaz! klikne Manica, zarudevajoč; o, za Boga, kaj vam pride na misel! za to se pač menim, kolikor za lanski sneg. Renata pač lahko nosi sukno in trake, če se jej hoče! . . . ona ni jedina . . . in meni se ne vidi krasnejša, nego so druge . . .

— A zakaj li grajaš to ubogo stvar? pravi Surot; zato li, ker je velikega lesotržca zetica?

— Na vero! veli zlobno Manica, neki pregovor trdi, da ni volk nikoli ovcu kum.

— Ah, ti ljubiš prislovice, Manica? oglasi se dotle molčeči brodnikov sin Urban; v tem slučaju morem te jedne naučiti, katera ti utegne jako koristiti; slove namreč: „Koljoč pes in klevetajoča žena sta najbujši bič.“ Vsi se zasmemo; a deklice se razjari.

— Kaj se dostaje mene tvoj pregovor? vsklikne pikro; želim li zla tej tvojej Renati? Ni li se tožil name oča Surot, da sem zavidljiva? Čemu zavidljiva, he? Trdite li, da je to velika čast, če imaš takega kuma, o katerem bi ves svet najraje hotel, da bi ležal v grobi?

— Če bi bilo to res, zavrne jo Urban, to veš, da temu ni ona kriva.

— Vendar nema, zakaj tako visoko dviga glavo, veli mladenka.

— A nema tudi ne, zakaj bi jo povešala, reče živahneje mladenič.

Ona ga z ironičnim okom pogleda in pravi: — Ah! ti si tedaj za Renato, mladec?

— A ti si tedaj proti njej, dekle? vpraša Urban.

— Pazi, da je preveč ne ohvališ; to bi jej utegnolo biti v kvar.

— Ni se bati, ti jo oklevetaš toliko, da jej bode to še več hasnilo.

— Da, da, sosedujoč sprijazniš se!

— Pač kar stanuje poleg mičnega Petra, uvidela je Manica to!

— Stavim kaj, da govoriš vsak dan z Renato.

— V to bi trebalo, da se hodi na isti travnik kosit.

Poslušalci se zasmejo še glasneje. Manica se ugrizne v ustnice in kri jej šine v lice.

Robert seže vmes.

— Mladež, mir! veli nekako oblastno, čemu bi se skubla za stvar, katere se vaju ne dostaje? Gledi, Manica: mladec nema slabih namer, dekline delaj se kakor kokoš, videča priletajočega jastreba. Zašla sta si že toliko v lase, da je Klavdija vsa oplášena.

Oči gluhoneme deklice zrle so v istini neprestano v brata i mladenko ter opazovale vsak njihju gib, izkušajoč uganoti, o čem besedujeta. Ozrla sta se bila na gosto pomenliso na Rihardov dom; to je izvestno navelo na pravi pot, ker dala je roditelju nekaj znamenij, nerazložno golčeč, in brodnik vsklikne: — Za Boga svetega! umela je! — Da, da, tak je, uboga stvar, o Rihardovej zetici se je govorilo!

Te besede spremlja z razjasnivimi znaki; gluhonemka jih razbere nekako renčeč in bijoč s pestjo kolena: tako se je pri njej vselej vzražala jeza; a predno si mogel razbistriti, čemu je tako slabe volje, pride nova četa seljakov ter popolni število potnikov, da je treba Robertu zabroditi od brega.

Težko natrti brod pomiče se polagoma naprej,

režoč radi umikajočo se plime vznagljeni tok; Klavdija in Urban veslata. Brodnik ni vzadi, koder bivajo navadno gospodarji; nego spredaj sedeč ukazuje in prejema voznino. Baš je spravil poslednji bakreni novec v platneni žep, prišit znotraj svojega brezrokavnika, ko doplove brod na sredi Vilêne. Zahajajoče solnce osevalo je sè zadnjimi svojimi žarki stebrišča in nanja pritrjene vrvi delanega mostu. Seljaki si kažejo drug drugemu malo da ne že dovršeno stavbo.

— Na mojo vero! Gledite, most se že vzdiga iz vode, pravi mični Peter; še dva tri mesece, in hodili bodemo po suhem čez reko.

— To vam je krasen izum! vsklikne Manica.

— I prihranilo! oglase se mnogi. — Ne bode nam potreba že nikogar, da pridemo čez vodo. — I ne bodo nam več pobirali določenih novčičev.

— Ne govorite vendar o tem, posvari jih oča Surot poluglasno; to vrlega brodnika pač zelo v srce skeli.

Stari prevoznik ga čuje ter se obrne.

— Ne pazi na to, dragi Surot, deje, žalobno

z glavo majoč, pač treba, da mladež novino slavi. To je običajno, da se se ostavi krhko za krepko. Kedar ta preklicani most prekorači reko, ne bode se spominal več nijeden iz tu bivajočih mojega broda, prenesšega ga o vsakej uri in vsakem letnem časi črez vodo kakor sveti Kristof Krista.

— Ne mislite tega, oča Robert, odgovori mu mični Peter, vedno se bode pomnelo v deželi, da ste bili Vi vrl brodnik.

— A ljubše bode ljudem, da Vas ne bode treba motiti, reče Manica ironično.

— Osobito, kadar se bode kdo bal, da bi ga ne videli, veli Robert mračan; kedar se jarek mej tokrajci in onokrajci napolni, bodeta brega kakor dve otvorjeni hiši, kamor more vsakdo ne potrkvavši vstopiti.

— O, tem bolje! vsklikne mični Peter; čim lažja bode cesta, temveč ljudij pride v deželo, temveč bode trgovanja . . .

— In tem nesrečnejši bodete vi! seže mu brodnik v besedo.

— Kako to?

— Ker zgodi se vam vsem, kakor meni. Ko-

der je bil dosle brod, postavi se most. Čajte malo, da pridejo meščani s svojimi novci in svojo lokavostjo, in uvidite! Takoj bodo imeli v rokah najboljšo zemljo, oni bodo vzrejali najlepšo živino, prodajali bodo najkrasnejše blago, a vi, deželani, vi ne boste mogli ničesar več prodati. Tako požró malo po malo velika vlasteljstva vaša zemljišča; komur je bilo treba dosle pluga, dovolj mu bode potlej lopata. Po cesti hodečim potnikom zdelo se bode, da gre vse boljše, ker bodo srečavali kočije in z rezanim kamenom zidane dome; a te hiše pojedó vaša stanovališča in te kočije zatro vaše konje. V sedanjej dobi, ko je dežela tako rekoč ubožna, ima vsakdo svoj kos zemlje, da jo po svoje obdeluje; a ko dežela obogati, bode vse v rokah mnogih novčnih velikašev, in njim bode treba najemno služiti; namesto delavskih žup imeli boste cele župe plačevanih slug.

Najstarši seljaki se spogledajo.

— To se je že izkusilo, pravi jeden iz njih; včasih so rekali, da veliko bogastvo zatira ubožno siromaštvo.

— Eh! slabovolje vdiha take besede oči Ro-

bertu, zavrne ga mični Peter; podoben je sedaj vrani, krokajočej le, da oznanja slabo vreme.

— Človeku treba biti i pravičnemu, reče Manica s hlinjenim pomilovanjem; najkrasnejši most vidi se brodniku žalosten.

— Ne boj se, dekle, veli Letour z nekakim ponosom; most me ne bode dolgo časa mučil, ker, na mojo vero! predno se dodela, pojdeti brodnik in njegov brod iskat sreče drugam.

Vsi zaklikno.

— Da je možno! oglase se najbližji; kaj! oča Robert, vi ostavite naš kraj? — I kam li vender mislite iti?

— Tija, kjer ubožni ljudje še potrebujo ubožnega moža, odgovori brodnik. — Hvala Bogu, dosti rek je še, kder te vsprejmo z odprtimi rokami.

Mični Peter zavpraša, če si je že izbral novodomovanje; a Robert ni hotel več povedati. Le nekateri sosedje so se vspomnili, da ga v preteklem meseci nekoliko dnij ni bilo pri domi; ta čas mu je rabil brez dvojbe v to, da si je poiskal kako prevažališče, kamor se naseli.

— Po tem takem nas mladeč Urban ne bode

več učil pesnij v zimi na prejah, pravi Manica; e, na mojo vero! tega mi je zelo žal.

— Ne toliko kolikor meni! oglasi se mladi brodnik; ko se je prestal zbadati z dekletom, molčal je dosle.

— Istina, grenko je, ostaviti kraj, katerega smo se navadili, pravi oča Surot.

— No, a kdo ga ovira, da ne ostane? reče Manica; ni li v deželi dovolj bavila za njegove roke?

— Ne vznemirjaj se, kaj počno mojci, veli jej Robert nekoliko nestrpljivo, brez tvoje pomoči dohode se jim lahko delo, če je božja volja.

— Morebiti bi trebalo znati tudi voljo Urbanovo, odgovori dekle s pikro-sladkim glasom.

— A kdo trdi, ka ima on drugačno voljo? vpraša brodnik.

— On pač nikakor ne, deje mladenka ironično, ker sedi tu ném kakor riba.

— Če ne odgovarja, pravi Robert, osupnen in nevoljen, da mu je sin vtopljen v tiho žalost, to znači, da zna svojo dolžnost in ve, da deca gre za hišnim upraviteljem.

Manica pogleda skrivše mladega brodnika.

— Ubogi mladec! pravi zlobno, kako se pač navadi živeti drugod in ne več videti te mične rebri trgovca Riharda?

Mladenič se je zdel vzmočen; ona se glasno zasmeje.

— Pustimo to, pustimo; jaz ne pravim ničesar, reče dvigujoč se: le toliko, da uvidiš, da imamo oči tudi drugi; ali čuvaj se novega upravnika, znaš, malega g. Lenoir-ja; to je zèl človek in ne premakne se tako rekoč več iz nove hiše. Evo, brod je priplul do brega; brez zamere, Urban, bodi vrl mladec, in ne bode vse govoričilo.“ — Na svidenje, oča Robert.

Dekle vzame svojo pletenico, pritrdi si čepico ter naglo zakoraka iz broda. Urban je zelo vzmočen; brez dvojbe hoteč se ognoti vprašanjem, pomaga oči Surotu spraviti na suho zaboje ter nesti mu jih do doma, a brodnika ostavi čudno vznemirjenega. Ko Klavdija vidi, da jej je brat izginol za starim kmetom, dlesne znova s pestjo ob kolena, da se začuje neki glas, nadomestujoč jej vsklik. Živahno se vzdigne, poleti na mal hribček, od koder

lehko opazuje cesto in po njej hodečega brata, gleda nekoliko časa in vrne se z nevoljnim licem.

— No, kaj je, dekle? vpraša brodnik.

Gluho-nemka mu odgovori s tak hitrimi in toliko vzgoščenimi znamenji, da je oča, kakor se zdi, ne umeje brez težave.

— Polagoma, no, polagoma! pravi dalje na glas prevajajoč svoje in Klavdijine mige; srdiš se, da je Urban odšel z očo Surotom? Čemu li? Dobro je, postreči sosedu. Ti misliš, da je pošel radi druge stvari? — da koga čaka? — koga pač? — he? — kaj mi kažeš na onej strani reke? Rihardovo hišo! Bog nas čuvaj! da ima mladeč kaj opraviti z Renato?

Gluho-nemka vzumnoži potrjevalna svoje znake, spremljajoč je z zamolklim svojim glasom.

— Ah! nesreča! vzklikne Robert, udarivši z nogo ob tla, možno li je, kar govoriš? Radi tega je tedaj tak tužen, ker ve, da ostavimo to krajino? . . . Da, da, sedaj se spominam! vedno ubira za njo stopinje, in ona sama nam ima vedno kako stvarco povedati ali nas o čem vprašati . . . In jaz nesem pazil na to! Ah, ubogi človek! Pač prav se tvrdi, da vidijo naše oči le, kar se godi pri sosedi!

Klavdija je dokazovala dalje svoje mnenje z rastočo živahnostjo; brodnik si položi roke križema na prsi.

— Dobro, verujamem ti, pravi z otožnim glasom; dobro vem, kaj te toliko skrbi! Žena mladičeva bi zapovedovala v hiši, in ti se bojiš, da bi imela gospodarico. Toda prej ali slej je je vender treba; a če hoče nebo, to ne bode Rihardova zetica, ne; za Boga svetega! moja misel kaže drugam. Govoril bodem z Urbanom . . . ali morda z deklico . . . Treba vedeti, s kom bi bilo bolje.

Mrmraje poslednje besede, gre ter sede brodu na rob in zdi se, da zelo skrbno premišljuje. Izvestno je ugibal o baš razodetej novici in o sredstvih, kako bi raztrgal vezí, združivše mu sina in Renato, ne da bi bil on znal. Vsklik gluhoneme hčere razprši mu to sanjarjenje. Klavdija mu pokaže s prstom Urbana, prihajajočega v dalji po stezi z mlado sosedo.

Lesotržčeva zetica nosi prav lepo obleko ter ves stas jej oveva šibka in ljubka milina, spominajoča gospodičen; v jednej roki drži zelen dežnik, v drugej staro, v rujavo usnje vezano knjigo. Stopa

drobno in nagiblje uho proti Urbanu, kakor bi družno kramljala, Stoprav dospevši do broda, dvigne glavo, uzre brodnika ter ga pozdravi. Zelo se razveseli, da ga je našla tostran reke, in javi, da nje kum, ustavivši se v velikej gostilnici, da dene tam svoj voz pod streho, pride skoro za njo. Prihaja z njo iz Breteških lesov, kamor je šla ona, kakor vsakih petnajst dnij, plačevat delavcem mezdo.

Govoré z nekako naglico, kakor bi hotela z njo zakriti notranjo vzmočenost, vstopi v brod in sede v zadi, položivši debelo knjigo poleg sebe. Urban, hodeč za njo, vzame jo v roke.

— Smem jo li pogledati? vpraša.

— To vprašanje! zasmeje se Renata, ne ti li znano moje staro računilo.

Robert se zgane. — Računilo, reče prijemši jo; ono, katero ti je bilo posojeno on dan in v katerem si opazila, da ni jednega lista.

— Kde li? vpraša mladenka.

— Tu le mora biti, reče brodnik, otvorivši precej zamazano stranico.

— Istina! vsklikne Urban. Ej, oča, neverjetno

je, kako hitro ste našli mesto. Gledite, list je bil iztrgan, ker ga je še sedaj nekaj notri.

— Lej, lej! a jaz nisem ničesar vedela o tem, pravi Renata; da govorim resnico, jaz nikedar ne otvorim te knjige razen kedar grem poravnavat račune z lesotržci.

— A evo sledi vašega šetanja, veli Urban, vzemši z nova oči knjigo in pokazujoč sem ter tja mej s številkami napolnjenimi stranicami suho cvetko primešajoč pustej vsebini slajšib spominov. Deklica se nasmehlja ter začne listati z Urbanom staro knjigo; pri vsakej teh poljskih krasotic ustavi se, da seznanj z njo Urbana, ter mu pove, kde jo je utrgala. Brodnik jima ni motil zabave, nagibajočima glavo drug proti drugemu, da sta čutila gorško si sapo, dokler ga niso obudili gluhoneme hčere jezni namigi. Bliskoma se vzdrami, naježi obrvi ter ukaže mladeniču, da ide h kovaču ter zahteva dolgo pričakovan harpon. Velel mu je s takim glasom, da se ni dalo ni ugovarjati ni odlašati. Urban se dvigne z vidnim neveseljem, prekorači, ne posebno hiteč brodove klopi ter se napoti počasi v mesto. Robert gleda za njim, dokler ne izgine, a potem obrne se

proti deklici. Ona vrsti cvetice v knjigi z malostno skrbjo, dokazujočo mnogo menj, da ljubi red, nego da jej je duh vzmočen. On jo nekoliko časa gleda, kakor posvetujoč se človek. Vidi se, da razmišlja, kako bi jo nagovoril. Brodnik jo je poznal kot dete, videl je, kako je rasla njemu do oka, v prostosrčnih, mej sosedi navadnih odnošajih, dokler ni vstopila v samostan; a ko je prišla ven, motilo ga je, ker sta si bila celih pet let oddaljena in ker je nosila krasno a pametno obleko. Tudi se je rozmnožila v tem imovina Rihardova in z njo vzvečala se tudi obitelji ločecha meja. Brodnik je to nevedé čutil. Ni več tako domač z Renato, kakor prej, ni je več tikal in navadil se je, skazovati jej nekako prijateljsko spoštovanje. Vender dnu srca je hranil spomin bivše družnosti: deklica mu ni otemnila otrokove podobe. Razmišljajoč tedaj nekaj časa, približa se jej naglo, položi jej roko na rame in šepne poluglasno: — Treba, da z Vami govorim, Renata.

Ona dvigne oči proti njemu, vprašajoče in osuplo nasmehnovši se.

— Z menoj? pravi, i o čem pač?

— O mladeniči Urbani.

— Čutil je, da se je dekličina rama tresla pod njegovimi prsti.

— Ne treba tresti se vam radi tega, nadaljuje z malo nestrpljivim glasom; treba govoriti brez ovinkov in prijateljski, ker jaz vedno mislim, da nam dobro hočete, Renata.

— O, o tem ste lahko uverjeni, vsklikne ona ganena, nikogar ni, ni tod, ni drugod, da bi mu želela večje sreče!

— Hvala Vam, vrla deklica, pravi brodnik s prijaznejšim glasom; potem pač ne bodeste hoteli, da bi me Urban še na dalje žalostil. Odkler sem zinol, da ostavimo La Roche, nema ni poguma, ni dobre volje.

— I zakaj hočete oditi? vpraša mladenka s tužno-prosečim glasom.

— Zakaj? ponavlja brodnik; Vam pač ni treba o tem vpraševati, Renata; slišali ste me že večkrat o tem govorečega. Veste, da ne morem, da nehčem tukaj ostati, in da ima Urban iti z menoj. Dosle ni se v naši obiteli še nikdo sramoval opravila svojih dedov; mladec bodi, kar sem bil jaz in kar so bili njegovi predniki; živi na brodi Le-

tourjev ob svojem znoji in pogumi: to je nam slava, da! kakor plemenitašem, da ohranijo svoje gradove in živo ob lenarjenji. Že dosti dolgo se nopenam jaz, prišel je čas Urbanov, in tam-le doli bode njegova roka vodila brod po reki.

— Tedaj ste si že izbrali novo bivališče? vpraša mladenka vzmetena.

Brodnik prikima.

— I . . . to je morebiti . . . zelo daleč? rekne ona oklevajoč.

— Zelo daleč, pravi Robert; ne ušteveši, da je prevažanje težavno in včasih jako nevarno; a mladec je v dobi, da mu treba pomagala.

— Pomagala! ponavlja Renata, ne umejoč ga.

— Vsekako, deje Robert; pozabili ste li starega časa, deklica? Ko sta imela Urban in Klavdija še mater (Bog jej daj večni mir in pokoj!), neste li je videli prevajajoče in veslajoče.

— Videla sem jo, reče mladenka.

— Tako, nadaljuje brodnik, treba in mladcu, da ima stvar, pomagajočo mu s svojo vrlino, in . . . našel sem jo.

Renata se vzgane, kakor bi jo bila strela za-

dela, vender zadrži vsklik, že na pol otvorivši nje ustnice.

— Da, nadaljuje Robert, našel sem tam, kamor se napotimo, hčerko svoje sestrične . . . krepka je kakor mlad hrast in ljubka kakor jarče, baš kakor keršne sem iskal, ker mladcu treba vrle pomagalko, imejoče močne roke, a ne kake gospodične . . .

— Deklica se strese; on opazi ta gib na nje sencu.

— Jaz ne govorim o Vas, Renata, veli nekako zmočeno.

— Zna li Vam sin o namerah Vaših? zapraša ona, ne dvignovši glave.

— Ne še, odgovori brodnik; govoriti sem hotel o tem najprej z Vami, ker me Vi, kakor je Vaša volja, lahko oveselite ali ožalostite.

Renata mu boče seči v besedo.

— O! ugovarjajte mi, pravi on, prijemši jo za roko; govoriva, deklica, prav iskreno in misliva, da naju dobri Bog posluša. Če mladec odhaja nesrečen, to je radi Vas; če mu delo več ne gre od rok, to je, ker se bavi le z Vami. Vi sami ste mu

vedno v glavi. Očarali ste ga! . . . docela pošteno, vem da deklica; a ne zvajajte z lažmi soseda in starega prijatelja, razodenite, kar Vam je na mislih.

— Oprostite, strijc Robert, zajecija Renata z nekim zelo ganenim ponosom: kar mi je na mislih, bodi zaupano samo duhovniku izpovedniku; a priseči Vam morem pri vseh svetinjah, da nesva z Vašim sinom nikoli ničesar omenila, o čemer Vi govorite.

— Tedaj Vam ni nikedar pravil o svojem prijateljstvu, in Vi mu neste ničesar obečali?

— Nikedar.

Brodnik jej stisne roko. — Obljubite mi torej na svojo vero, da ga ne bode v prihodnje ni poslušali, ni odgovarjali mu, vsklikne; milost je, česar Vas prosim, Renata. Ne mislite, da me v to navaja preziranje do Vas, ali zlost. Tako mi, Boga svetega, želim Vam samo dobrega; a baš radi tega Vas prosim, da ne vzbujate Urbanu nadej. Moj duh vé za oviro . . . Dalje, ni vaju stan, ni imovina vaju ne druží. Prej ali slej, dragi mi duši, uvideli bi sami, platna in svile ni šivati v isto krilo. Strijca Riharda zetica je prerazmazana, da bi se omožila

z ubožnim brodnikom. Imenitejši mladeniči od Urbana bodo ponosni, če bode vsprejela njih srebrni poročni prstan.

— Treba znati, če bodo njih roditelji manj ponosni od strijca Roberta, pravi deklica; v očeh jej migljajo solze, če prav se sili na smeh; a tedaj kakor sedaj le pomnela bodem četvrte božje zapovedi. Mirno lahko spite; z mojo voljo ne bode, če Vam sin pozabode poslušnosti.

In ko se jej brodnik hoče zahvaliti, vsklikne nagloma:

— Dovolj, dovolj; že prihajajo. Za Boga, mir! Mogli bi Vas slišati.

Te besede govoreč živahno se dvigne in presede se na drugi konec broda.

Klavdija, pozorljivo ogledujoča ves ta prizor, upira oči pristalno v deklico ter izkuša čitati pri svetlobi zvezd v nje črtah, česar jej nje vedenje in brodnikovo kretanje nesta mogli razodeti; a Renati je to opazovanje neprijetno; obrne se v stran in povesi glavo; vidi se samo še nje motna silueta, izgublja se v senci, šireč se nad vodovjem.

Mej prihodniki, završivšimi njiju razgovor, je

tudi Renatin kum, veliki lesotržec. Robert ga razpozna že iz dalje po glasnej govoricí, zvenečej, kakor bi velela vsem drugim, naj molče, in po jako oblastnej hoji. Nosi rjavo, kozje-dlačno suktnjo in volčjo kapo; z nje kocinami meša se siveča mu brada. Male in krvave mu oči, višnjevo rdeča polt, otvorjene nosnice dajale so mu nasilno vnanjost, kar si opazil na prvi pogled. Prihajaje stopi v plov, ne pozdravivši brodnika po imeni, kakor so storili drugi, gre do klopi v ozadji in zakriči naj odrinejo.

Robert ostane spredaj nepremičen, komolec oprši v drog.

— Nu! ni li čul, ta-le? kliče on. Hola! e! zaspanè, na delo, mi nemamo izgubljati časa.

Brodnik se na pol obrne, pretvarjajoč se, kakor bi se ga to prav nič ne tikalo.

— Če se strijeu Rihardu toliko mudi, rabi mu njegov most, deje mrzlo.

— Kaj je to, reče Renatin kum, zbijajo li se nocoj šale? Jaz pravim, da ti plačam prevoznino; nu, kedaj misliš odpluti?

— Kedar se povrne mladeč! odgovori Robert mirno.

— Kaj tvojega sina čakamo? zakriči Rihard, drzko smejoč se; nu, nu! svobodno. No, a ti bi si bil pač že lahko seznanil s svojim opraviлом, odkler vozariš čez Vilêno. Veš li, kaj je prav za prav brodnik?

— Da, pravi Robert, pogledavši ga; brodnik je mož, ugodljiv samo uljudnim ljudem.

Veliki lesotržec se dvigne; kri mu zalije obraz.

— A! strela z jasnega neba! ne šegeči mi živcev, ali zgodi se zlo, vsklikne; hočeš li nas prevesti, reci? — Ne? He! tisoč vrăgov! — da vidimo!

— Umirite se, kum, evo Urbana; takoj se prevezemo, seže mu Renata v besedo.

Mladenič je res že prišel in skoči na brod.

— Nu, vender! vsklikne Rihard; grom in strela, to ni slabo . . .

Malo da ne v istem trenutji odrine plav od kraja. Noč je vsa temna, ni jedna zvezda se ne vidi na nebi, skoro zakrije megla oba brega. Na brodi razpršeni nemnogi potniki tiho molče; le drog tolče ob čolnove stranice in voda pljuska pod njim. Kar

neka luč problisne noč in pok se razlegne na desnem bregi. Vsi pogledi upro se tja.

— Bog pomagaj! to vam je jako zakesnel lovec, omeni nekdo.

— Nekatere živali streljajo se laže po noči, odgovori brodnik.

— Katere?

— Katerim se hočeš maščevati ali za njimi dedovati.

— E, kaj še! to ne nič, vsklikne burno veliki lesotržec; kak porednež je, zabavajoč se s streljanjem s v rudokopih ukradenim smodnikom.

— Možno, roče Robert; toda morebiti so rekli isto, ko so čuli pred osmimi leti strel, ubivši Antona Burela.

Rihard se vzgane. — Istina, pravi, moralo je biti na onej strani.

Bolj zgoraj, zavrne ga brodnik; tam le doli pred Zeleno-Skalo.

— Tudi zlodejstvo Burbonovcev, deje veliki lesotržec; prisegli so, da se maščujejo Burelu, ker je baje vohunaril za Bonapartejevce. Če bi grofov

nadlovec ne bil umrl v ječi, zvedela bi se bila od njega resnica.

— To ne gotovo, pravi Robert, zmajuje z glavo.

— Kako da ne?

— Ker menim, da nadlovec ne bil navzoč pri čini.

— Kaj ti veš?

— Za vraga! jaz vem . . . Ker sem videl.

Rihard živahno dvigne glavo.

— Ti! vzklikne, ti si kaj videl? . . . Beži, beži! pozvan pred sodnike, povedal nisi ničesar.

— Mi brodniki nismo sodnji ljudje, odvrne Robert.

— In poleg tega ne ve se, koliko zlega more učiniti jedna sama beseda v sodišči, reče nekdo. Gospod grof, kogar so dolžili, bil je jako ugleden mož; kdor bi mu bil kaj zakrivil, bil bi se pokesal; a včeraj je umrl, Bog se usmili njegove duše! Sedaj more govoriti strijc Robert brez bojazni.

Brodnik odgovori temu pozivu le zmajavši z glavo. V istini značilo je jako njegove drugove, da so znali molčati, i to bilo jim je v čast in v obratilo. Njih delo jim je zelo olajševalo opazovanje in

razodelo jim mnogokaj, a ker so bili vsi osamljeni, mogel bi jim tudi vsak, kdor bi se bil bal njih izpovedljivosti, brez teže siloma zavezati jezik. Ker so mogli mnogo vedeti, treba jim je bilo biti zelo previdnim, če neso hoteli mnovega se bati. Zato so se zadovoljevali, da so prijavljali, da jim ne nič ukrito, a ogibali so se v obče, povedati preveč; na ta način sluli so, da bistro vidijo, a bili so tudi varni.

Robert ni tedaj nič kaj pripravljen razjasnjevati še natanje umor, zvršen nekedaj ob prevažališči; a veliki lesotržec napenja se, da bi ga prisilil. Šali se z njim z navadno si drzkostjo, sileč ga, da opraviči svoje sumnje. Bilo je nekaj čudnega v boji teh mož, v mrzličnej viharnosti prvega, da bi ga pripravil do govorjenja, in v drugega z grozečo nestrplivostjo ovevanem napori, da bi molčal. Naposled bilo je Robertu dovolj.

— Tedaj Vi hočete na vsak način, da Vam pripovem? vsklikne, z očmi uprtimi v Riharda.

— Za vruga! Zdi se mi, da si imel dosti časa, prebavljati svojo zgodbo, odvrne on, rogaje se; nu, stari šaljivec, kaj si videl?

— Videl sem, pripoveduje Robert počasi, videl sem Burelovega morileca.

Poslušalci pomekno se bliže; veliki lesotržec se zagrohoče.

— Oh! krasno! pravi, in morebiti si celo govoril z njim.

— Ne, reče brodnik z glasom oživiljenim vsled teh šal; a razložiti vam morem, kako je dejanje zvršil in zakaj ga nesc zasledili.

— Da čujemo, pravi Rihard; sel je, da poslušā.

— Nu, bodi si! začne Robert. Bilo je nekega večera, nekako kakor danes, a mnogo kesneje, malo pred polunočjo; nebo je bilo toliko nizko, da se je dotikalo reke in tak drobno je pršelo, da se ni slišalo ni. Jaz sem se stisnil v svoj brod in zavel se v ruho; izkušal sem zaspati, a menda sem duhal nesrečo v vzduhi: nesem mogel zadremati. Noč je toliko mirna, da so se čuli tam-le doli ropotajoči klepetci in ribe preskakujoče se v vodi. Ker mi je uho nehote prežalo, zazdelo se mi je hipoma, da slišim znane mi korake po cesti idočega človeka; bližal se je reki; razločeval sem, kako mu je pa-

lica tolkla ob kremenje. Pogledam tja; baš prikazala se je senca na holmovem bregi; prihajala je proti Zeleni-Skali, ko hipoma počí strel ter jo podere.

-- Bil je Burel? vprašajo mnogi glasovi.

— Bil je, ljudje moji, pravi Robert; krogliji zadeli sta ga v bok, in predno je še dobro pal, bil je že mrtev.

— A potem . . . Vi . . . kaj ste storili? vpraša Rihard, vidoma zanimajoč se za stvar.

— Hotel sem skočiti na suho in pohiteti proti Zelenej-Skali, reče brodnik; toda prijemši se vrvi, da pridem do kraja, začul sem, da je palo nekaj v vodo; obrnem se, in kaj ugledam? . . . glavo plavajočo po toki in bližajočo se mojej strani! Jedva stisnol sem se nazaj v brod; morilec doplove čolnu do roba, pomika se ob njem z rokami pred menoj z vzdigneno glavo in puško čez ramo.

— Tako, da ste ga razpoznali? seže mu v besedo veliki lesotržec, prigibaje se proti njemu.

— Nesem li dejal, da !je bilo v noči? odgovori on, ne dvignovši očij.

— Po tem takem bi bil pač mogel biti grofov nadlovec, deje nekdo.

— Če bi bil nadlovec znal plavati, zavrne ga Robert.

— Tako je, pravi Urban; ko je pal v protoklem letu v grajski ribajak, bil bi utonil, da ni bilo vrtnarja.

— Za vruga! stavim, da je prihajal iz krčme ogласi se veliki lesotržec; dovolj je nekaj kozarcev žganja, da vznemore najboljši plavaš. Toda pozor, evo že dohajamo. Renata, spiš li, draga moja? Hej, na noge! Deklica, ne slišavša ničesar o tem, kar so govorili, dvigno se na kumov poziv, vzame s klopi staro računilo, malo pletenico in dežnik in pohiti na suho. Urban, stoječ poleg droga, nadeje se, da ujame kak „z Bogom!“ ali konči kak pogled; ali ona se tiho udali, dospeje do potovega ovinka ter izgine, ne ozrši se.

II.

Renata je bila mož-beseda: po onem dogovoru z Urbanovim roditeljem ogibala se je skrbljivo vsake prilike, da bi se sešla z njegovim sinom. Prej imela

je neprestano o čem vprašati v svojem ali kumovem imeni, nikoli ni potekel ni jeden dan, da se ne bi bila pojavila v brodnikovo kočo, ali da ne bi bil Urban pošel do novega stanovanjšča velikega lesotrčca; a sedaj opustila je hipoma svoja posečanja in umikala se je njegovim. Mladenič, sprva osupel, izkušal je zaman dozvedeti, zakaj se je toliko premenila. Njiju prijateljstvo ju je vezalo nežneje nego s komer koli drugim, a vender nesta se menila še nikedar o tem, kakor je bila Renata zatvrdila Robertu: brez mejsobojnih obetov, ni mogel ničesar zahtevati drug od družega. Brodnik ju je prestregel baš v trenutji, ko se sponse, že razbeljene v vsakem srci, neso še spojile, da se zvezo v skupno vez. Zatorej nesta imela še nikake pravice drug do drugega. To je Renati zelo olajšalo opustiti njiju družne navade, a Urbanu je bilo nemožno pritoževati se.

Toda če mu tiha mladeniška ljubezen ni dajala nikake pravice, bila ni radi tega ni menj žarna ni menj silna. Že neobičajna njegova vzgoja gnala ga je neutešno do vrha v vsakej strasti, katere ni še okrhala izkušnja. Najiskrenejše nagnenje mnogo-

krat izkušnjava oslabi; a če je oživlja idejalnost, razvija se bolj in bolj. Očarliva mamila dvigajo je vedno više, kakor vzletajo kerubini na slikah Mater božje vnebovzetja. Naj te oblaži še tolika sreča, snivanje o njej bilo je slajše, in imeta stvar ni nikoli tako mila kakor nadejana! Urbana je bila nemaljubezem vsega prodrla; vse misli, vse želje vrstile so se krog nje. A ko ga je Renata tako neumisljeno ostavila, premenilo se je nagloma tajno njegovo življenje. Ker je ni videl ni slišal, kakor prej malo da ne vsako uru, zavladata je krog njega nekaka praznina in splošna tišina. Sprva izkušal je še bolj, priti jej blizu; a razbravši, da se ga nameroma ogiblje, mislil je, da jej to ne prija in da se mu treba odpovedati vsakej nadeji. To ga je kruto bolelo, vendar ni izkušal, braniti se tega mnenja. Preprosti njegov duh in vrlo srce ni poznalo ničestželjne spretnosti, ki poraz pretvarja, ni bojazlive podlosti, hotečo rano tajiti. Dejal je sam v sebi, da ga ona ne ljubi, da jej njegova navzočnost ni prijetna, in ne pritožujoč se, nič ne očitajoč, ne misleč, da bi se mu spodobilo, kar se mu je odtezalo, prestal je, usiljati se jej z onim mirnim do-

stojanstvom, katero dovolj spoštuje sebe, da spoštuje i druge. Samo napor ga je potrl: ker je tak nepričakovano pal zvrh svojih nadej, protresel ga je ta padec tako, da se ga do cela nič ne dirnolo, kar se je godilo krog njega. Klavdija je to opazila in umela, a zaman je vzmnožila svoje skrbi: zdelo se je, da ni vidi ne tega. Tudi Robert mu je zaman pravil o njih prihodnjem domovanji; zdelo se je, da ga ni ne sliši. Kedar je brodnika njegova neumeta molčljivost ohrabila, da je hotel začeti govoriti o namerjanej zvezi, stresel se je Urban in zmajal z glavo; in če je Robert nadaljeval, dejal mu je on ganen:

— Ne govorimo o tem, oča; jaz nikakor ne mislim sedaj na ženitev in če je božja volja, ostanem, kar sem, da Vam bodem stregel.

Brodnik se je nadejal, da ta potrtoost prestane in da mladeničeva žalost skoro vzjasneje; a baš narobe, od dne do dne, od tedna do tedna bolj se je večala. Urban se ni pritoževal, a več ni pel, ni smejal se in kedar koli se je oča vanj obrnil, vselej imel je oči uprte v novo hišo na Bregi. Naposled začela je ta neutolažnost Roberta vznemirjati in ta

nepokoj prestvoril se je v nezadovoljnost; začel je grajati sinu, da je tak molčljiv, da se ne meni za nič in do mu nikaka stvar ne ugodi. Urban odgovarjal je sprva nežno, potem živahneje. Lepo soglasje, dotle vladajoče pri Letourjevih, rušilo se je bolj in bolj, ker se neso mogli zadovoljevati mej soboj, obregali so se drug ob družega; obiteljske vezi so se polagoma trgale. Mladenič je to zapazil ter se še bolj vzmrachil.

Potekali so prvi dnevi meseca decembra; kopeč sneg je vzvečal Vilêno, valečo v blatnej strugi motno vodo, že nosečo razno naplavino. Nekaj obrežnih brodarjev, zadržavanih vsled slabega vremena, bilo je pritvrjenih ob obali, in njih ljudje polnili so deščene krčme, postavljene na obeh bregih za civilne in vojaške delavce novega mostu. Proti svojej navadi šel je Urban večkrat tija, in njegov oča, potrebujoč pomožne roke pri prevažanji, še težjem vsled narasle reke, moral je dvakrat ali trikrat poslati ponj. Brodnik je nekaj časa gledal to precej mirno; a nekega dne, ko se je Urban nenavadno zapozuil, minola ga je trpelivost in bruhol je. Mladenič je bil skočil v čoln, z oživljenim licem in

plamtečim okom. Brodnik je mislil, da ga je vino tako vzžarilo; strogo ozre se vanj.

— Če človeku malo prijajo domači ljudje, prijajo mu menda tem bolj tuji, pregovori s slabo vzdrževano togoto; na mojo vero! že dva meseca nesem te videl, da bi te bil pogum toliko oživil in zadovoljstvo toliko vzrudečilo.

— Oprostite, oča, pravi Urban s tresočim glasom; če mi kri sedaj le vre, pač ni, da bi mi bilo srce veselejše.

— Je li tedaj brodarjev žganje močnejše? reče Robert ironično.

— Ne, ne, odgovori mladec nežno, našel sem samo hladila svojim bolestim.

Robert ga gleda vprašujoče-osupneno.

— Evo Vam že preveč mesecev, da zli veter veje okrog nas, veli mladenič; Vi, Klavdija in jaz že nismo, kar smo bili; to ne more iti več tako naprej. Ta ali ta dan, ko me bode presilno mučilo trnje v srci, možno mi je pozabiti dolžno Vam spoštovanje; od ogorčenja odtegnete mi svoje prijateljstvo, a izgubivšemu to dobrinjo, bode mi boljše spavati pod vodo do sodnjega dne.

Roberta gane in vzneži sinov glas. — Na srečo! pravi; a če me tako misliš zadovoljiti, kaj te li zavira?

— O, predobro veste, oča! vsklikne Urban, upiraje oči v brodnika. Po besedah, govorjenih mi te dni in po pogledih, s kakeršnimi so ozirate proti novej hiši, razvidel sem pač, da se ne motite. Potem Vam je lahko spoznati i ostalo. Če te skeli srce, neznan je licu smeh.

— In ti, nesi li ti več človek? oglesi se Robert z neko vzneženo nevoljo. He, za Boga svetega! tvoja duša je menda v tvojej oblasti . . . Ne moreš je li napotiti na drugo stran?

— Izkušal sem, pravi mladenič malosrčno, a bilo je vse zaman. Dokler bodem todi, obračalo se mi bode srce na isto stran, kakor oči. Kaj mi pomaga, če je ne vidim in ne govorim z njo: vse polno stvari je okolo mene, kazočih mi jo ali govorečih mi o njej. Vi sami, dragi moji ljudje, vi sami spominate me na njo. Jedinu zdravilo je torej, da idem jako daleč; ukrenol sem že in ne premislím se, nego prosim Vas odpusta.

— Ti! vsklikne brodnik ganen, ti hočeš od-

íti? Veš li, kaj govoriš, Urban? Ti naju hočeš ostaviti sama, Klavdijo in mene! Toliko malo si li prijazen svojcem?

— Baš narobe treba reči, oča, pravi mladenič vznepen; če bi ne imel toliko nagnenja do Vas in Klavdije, ostal bi tukaj s svojim zlom, ugajajočim mi bolj nego vse drugo; toda čutim, prej ali slej dokipela bi žalost do vrha in potem, Bog ve, kaj bi se zgodilo! Zatorej pustite, da grem drugam iskat miru. Načelnik tam nasproti stoječe ladije me rad vzame za brodarja in jaz sem mu obljubil, da pojdem drevi z njim.

— Možno li? vsklikne Robert prebledel, in ti misliš odpotovati kar tako le samovoljno?

— Oprostite, oča, treba še, da Vi privolite.

— Jaz nikoli ne, pravi brodnik krepko. Ne sramuješ li se mislij, da bi nas ostavil, ko je reka vsa burna, ko je treba tvojih rok, ko imajo stare moje moči samo tvoje v podporo? Pač vrlo je, ostaviti v najhujšem trenutji ves napor mlademu dekletu in staremu možu? Hočeš li, da se dogodi prevažancem kaka nesreča, opravičujoča most?

— Za Boga! oča, ne govorite mi o tem in

ne trudite se, da bi me zadržali, vsklikne Urban s sočutje budečo žalostjo; že jeden mesec neprestano razmišljam o svojem miri. Verjemite mi, bolj je, da Vas ostavim; reko vzburljivo vihar ni najhujši. Če bi ostal, oča, kdo ve, zahotelo bi se mi . . . mogel bi . . . Oh! v imenu vzveličanja našega, oča, ne zadržujte me!

V črtah, v kretanji in v glasi mladega brodnika bilo je nekako vzburljenje, da je vzrujalo Roberta. Klavdija, že sprva pozorljivo njiju spor opazujoča, približa se. Oči jej prehajajo z Urbana na Roberta, vse sile napenja, da bi razbrała njiju besede iz njih pogledov in gibov. Pri poslednjih besedah bratovih prime ga za ramo in krčevito zaklikne. Brodnik jo pokaže mladeniču.

— Slišiš li sestro, prosečo te po svoje? pravi ganjen; i njej si potreben!

Gluhonemo dekle mu seže v besedo z vpraševalnim kretanjem.

— Da, odgovori Robert, da, uboga hčerka, to je, razumela si, a ne boj se: prisilim ga, da ostane pri nama.

Klavdija odmigne.

— Kaj, pravi Robert osupnen, tudi ti se mi upiraš? Kaj pomenjajo ta znamenja? — Mlavec je tukaj nesrečen. — Je li moja krivda? — Če ostane, dogodi se nesreča! . . . A kaka nesreča?

Klavdija pokaže z energičnim migom okolu broda hrumeče črnkaste vode. Robert obledi.

— Kaj hočeš reči? vsklikne. Kako! Urban bi mogel . . . Ti si blazna, Klavdija; to ni možno! He! — Praviš, da si uverjena! Da je že mislil na to? — Za Boga svetega! čuješ li, kaj pripoveduje, ti? Je li res, nesrečnik? Povej, je li res?

Urban sede kraj čolna in zakrije z rokama obraz.

— Kaj, veli brodnik pomolčavši, v istini li si zatajil svoj krst, da bi samovlastno umrl in pogubil svojo dušo?

Prijavil sem Vam, zajeca Urban. Včasih srce toliko krvavi, da mu nesem več gospodar, in mika me v smrt. Prehajajočega včeraj s Klavdijo v malem brodi, vzgrabila me je v istini, ko sva priplula do najmočnejšega toka izkušnja. Nehoté dvignol sem se, kričeč od žalosti in postavil sem nogo na kraj broda. Voda me je vabila; a Klavdija me je

zadržala in pogledala nekako, da me je bilo sram . . . Prijel sem znova za veslo . . . vendar moje misli me straše in baš radi tega bi rad odpotoval.

— A kdo mi zatvrdi, da bodeš v dalji razumnejši? ugovarja Robert. Kaj bodeš počel, če te prevzame tam doli domotožje? Nikogar ne bode, da te obrani zlih tvojih mislij. Prisegel bi mi li pri svojem obhajili, da se povrneš, če te Bog sam ne pokliče k sebi?

Urban nič ne odgovori.

— Vidiš, ne drzneš se obljubiti, nadaljuje mu roditelj skrbljivo, nemaš zaupanja sam v sebe. A prav za prav, čaj, hočeš li, da ti povem? lagal si, nesrečnik! Da namerjaš oditi, to je le zvijača obupa; biti nam hočeš daleč, da bi bil do cela gospod svojega življenja ter je vrgel proč, kedar bi ti bilo pretežko. Bodi iskren še poslednjikrat; priznaj, nesrečnik, priznaj!

— Nu, da! Bog Vam oprost! Vi ste pregovorili, česar si jaz nesem drznol reči sam sebi, vsklikne Urban bolestno; dá, če mi Bog z nova ne obudi veselja do življenja, treba je bode končati. Oh! ne grajajte me, oča; sam se dovolj grajam;

mnogokrat bil sem se od jeze v prsi, govoreč: — Ti si plahun! — In spomin na Renato ostal mi je vedno neoslabno krepak. Mnogokdo mislil bi na mojem mestu, da jej rabi kak zel čar, da bi me pogubila; a jaz, jaz je ne tožim, jaz se jej ne jezim; ne, kljubu vsemu storjenemu mi zlu, želel bi jej še vedno, da bodi srečna, kakor kraljica.

— Če je tako, reče brodnik nehoté vznežen, zavisi tvoja muka ali radost samo od nje.

— Oh! odvrne Urban s slabečim glasom, jaz nesem hotel, a istina je. Ne bodem Vam pravil, kako jo ljubim, oča; ne, bilo bi me sram to razkrivati modremu možu. Zatrditi Vam samo morem, da bi mi bilo z njo vse dobro: uboštvo, najtrše delo, slabo ime; ona bi mi bila zdravilo za vse. A kaj pomaga misliti na to? Nje slavi bilo bi preveč v kvaru, da bi bila brodnikova žena; sedaj pač vidim, da me prezira. G. Lenoirju je prijazna . . . On vedno tiči sedaj v novej hiši; o tem pač ni dvojiti, oča; treba reči si „z Bogom“, naj bi bilo tudi za vekov veke!

Tu mu vzneženje zapre sapo. Klavdija, videč, da mu solze rose trepalnice, ovije mu roko okrog

rame s sočuvstvenim in prijateljskim kretanjem. Robert stoji pred bratom in sestro, združenima v tem objetji in gleda ju nekaj časa molče. Hud boj bije se mu v srci in javlja na obrazi, bliskoma prominjajočem vzraze. Naposled potegne z roko čez čelo, kakor bi hotel razkaditi oblak tam nakopičenih mislij, dvigne glavo in uzre potnikov vrhu strmega brega. Obrne se h Klavdiji in Urbanu in burno vsklikne: — Na delo! na noge in za veslo! evo došlih nam ljudij! Razgovorimo se na onem kraji reke!

Brat in sestra si naglo obrišeta solze in storita, kar se jima je velelo.

Novi prihodniki so Rihardovi vozniki, privajajoči volov in uprežnih konj; z nekoliko težavo spravijo živali na plov. Brod prebrodi precej hitro prvo četrtino reke; a dopluvši do toka, razpoti se kakor običajno kljubu naporom naših veslarjev. Prevažalo se je včasih toliko trudonosno, da je nejednokrat o polnoči na brod uveden voz dospel stoprav ob šestih zjutraj na drugi breg. Danes se pač ni vozilo toliko dolgo, vendar imel je brodnik časa dovolj v premišljevanje, in pripluvši na on kraj, bil je že ukrenol.

Sam pomaga živino spraviti na suho i naroči poluglasno nekaj voznikom, česar Urban ne more slišati; potem povede brod po vrvi nazaj do postaje, priveže ga na debel železen obroč i namigne mladeniču i deklici, naj gresta za njim v stan.

Brodnikova kočica je stala pod obrežno strmino. Ob zidi so bili nakopičeni ostanki starih brodov, več ne rabnih vésel i kosovi vrvij; ovijalo jih je mirtovo grmičje in razprostrte veje Bengalskih rožnih debelc; nekdam nasadil jih je bil Urban, a sedaj ni se menil nikdo zanja. Stan je imel le pritličje z dvema sobama: prva je bila v domačo rabo; v njej bile so i postelje; druga ne imela posebne namembe; v njej bilo je najboljše pohištvo. Malo okno je bilo zagrneno s prteno zaveso. Na stropi jadrala je z mednimi topi oborožena ladija; na peči stala sta vsak na jedni strani voščenega Jezuščka kipa Pavla i Virginije; a na zidi visela sta dva črnolesna okvirja s podobami kraljeve obitelji in kropilnik pod osušeno vejico, na cvetno nedeljo blagoslovljeno.

Tu notri ustopi brodnik s sinom in hčerjo. Da je bil ves čas tako molčeč, tako zamišljen, da ju je uvel baš v to sobo, v katero so malokdaj

prišli, vse jima kaže, da se zgodi nekaj ozbilnega. Klavdija ostane blizu vrat, z radovednim obrazom in prežečim pogledom, a mladi mož, gre počasi do v ozadji stoječega hrastovega soseka (omare) i, oprši se ob njegov ogel, čaka, da bi pregovoril roditelj. Ta hodi nekoliko časa tih gori i doli, gre pogledat skoz okno i znova zašeta se molčé.

Dolgo časa čakajo. Brat i sestra se osupnena spogledata; naposled ona, menj potrpeliva, vprašuje zaklikne Robertu.

— Potrpi, potrpi! odgovori brodnik, davši jej znamenje z rokó.

Klavdijo pokaže na Urbana čakajočega s povešeno glavo i prekrižanimi rokami.

— Vem, pravi Robert, treba, da se mladeničeva usoda odloči, i to se zvrši skoro; a jednega še ne tu.

Kdo pač, oča, vpraša sin.

— Takoj zveš, reče brodnik naslušajoč, ker, če se ne motim, že prihaja.

Začuli so se res koraki v prednjem sobi; pri dverih se ustavijo. Robert otvori. Renata se pojavi na pragi. Uzrši jo, gluhonemka in Urban

strmé vzklikneta, velikega lesotržca zetica obstane vzmočena.

— Oprostite, pravi ona, ne upajoč si dvignoti očij, mislila sem, da bode doma samo strije Robert . . . Reklo se mi je baš, da hoče govoriti z menoj . . . Mladec voznik se je pač zmotil.

— Ne zamerite, deklica, povedal Vam je, kar je trebalo, pravi Letour; čakal sem Vas.

To govore prime jo za roko in povede jo do jednega sedala, a sam sede jej nasproti na stari dedni stol.

— Razmotati nam je stvar, zanimajočo i nas i Vas, Renata, deje pomolčavši. Tri mesece je, kar sva se razgovarjala vkupe o nečem . . .

— Česar nesem pozabila, seže mu živahno v besedo deklica.

— Dokazali ste mi, blago bitje! pravi brodnik in hvala Vam na tem; a sedaj treba, da znova govorim o tej stvari z Vami . . . in morebiti v zelo različnem zmisli. Dobri Bog vlada svet, kakor je je njega volja, deklica, in mi plavamo, kakor se njemu hoče.

— Poslušam Vas, strije Robert.

— Nu torej . . . po tem . . . povedati Vam treba, da je mladec Urban postal žalosten, da se dolgočasi v našej krajini, da nas hoče ostaviti . . .

Deklica se dvigne ter obledi.

— Oh! za Boga! . . . in Vi! . . . Vi ga ne zadržujete li, strije Robert? vpraša.

— Rad bi ga, reče brodnik, a on baje ne more več tu bivati . . . Tare ga presilna tuga v srci.

— A morebiti morete mu jo . . . vzlečiti . . . zašepeta Renata.

Urban ne čaka, da bi jej Robert odgovoril. Sprva osupnol ga je dekličin prihod, potem govorjenje očino; sedaj oprime se z nekako obupno navdahrenostjo nudeče se mu prilike.

— Ne, pravi, predobro znaš, da ni on, ni Klavdija ni jaz ne zmoremo ničesar.

In ko se Renata oplašeno dvigne radi tega vznemirlivega vsklika, nadaljuje on, stopivši do vrat, z rastočo burnostjo:

— Oh, ne hodi! Pusti, da ti vse povem! Predno se ločiva, hočem konči olajšati si srce. Vedi zatorej, Renata, da otidem, ker ne morem več prebivati tvojega preziranja!

Deklici uide bolesten, zanikujoč vsklik.

— Ni li prav vzraz? reče Urban, ko ne prijazno soseduj č kakor prej, obračaš glavo v stran, da me ne vidiš; ko vsem mojim vprašanjem odgovarjaš le z „da“ ali z „ne“; ko sem izpoznal, da mi več nesi dobra, kakor bivše čase, in da ti je malo na tem, naj sem tu ali tam, živ ali v grobi?

Mladenka sklene roki ter upre v brodnika vse solzne oči.

— Slišite li, kaj govori? zajeclja.

— Le odgovorite mu iskreno, deklica! pravi Robert.

— O! ne . . . jaz ne! odvrne ona, jaz ne bi vedela, kaj reči mu; a Vi, strijc Robert, povejte mu, v božjem imeni, da ni moja krivda, da sem morala tako ravnati! Vi, njegov oča, obudite mu znova moči in veselje!

— To bode šlo težko, deje brodnik. Pač lahko mu obljubim, da se vse prenaredi, kakor je bilo nekedaj; a to bi sedaj ne bilo dovolj. Da mu sedaj vdihnemo znova poguma, trebalo bi zatrditi mu, da Vam njegovo prijateljstvo ni na sram in da bi Vam koča ubožnega brodnika ne prijala nič menj, nego

krasna hiša velikega lesotržca. Ne bila bi li to laž, deklica, recite!

Renata, rudeča in tresoča se, že ne more zadržavati solz; skriti si hoče obraz v zastor, a brodnik jo nežno naganja, naj odgovori. Naposled nagnovši se mu na rame, zašepeče: Utolažite ga . . . kakor koli . . .

Urban, približavši se, da jo sliši, na glas vsklikne in pade na kolena na drugo stran starčku, ta oklene oba s svojimi rokami.

A gluhonemo dekcle udari, razumėvši, kaj se godi, krčevito pest ob pest, boleстно zakriči in pohiti iz kočē, siloma zaloputnovši dveri.

III.

Deklica, Urban in brodnik razgovarjali so se dalje. Oča mladeničev se je sprva bal za srečo, potem za življenje njegovo; to ga je prignalo do tega dejanja. Prisiljen odreči se svojim nameram, ni hotel, da bi nova razmišljanja mogla dovesti do novih negotovostij. Zato je želel hitro razmotati stvar, kakor vsi preprosti in nagli ljudje; predložil je sam, da govori o tem brez odloga z velikim lesotržcem.

Prevelika razlika v imovini obitelj mogla bi ji bila ovirati, če bi bila imela zetica kako pravico na svojega kuma imetek; toda ostala sirota in brez imetja, ni se imela Renata ničesar nadejati od Riharda. Prenagosto pravil jej je o svojih žrtvah za nje vzgajanje in javljal jej, da nema pričakovati nikako dote, da bi se bilo dalo misliti, da jo udeleži v svojo imovino. Bilo je zatorej važno, da uHITE vsako drugo snubitev; ker, če bi se bil veliki lesotržec za koga odločil, držal bi se ga preuStrajno.

Ustrežljivost g. Lenoirja, onega mladega upravnika mogla je biti v tem oziru, kolikor toliko vznemirliva. Urbana je bil napravil on nesrečnega in ljubosumnega; sedaj vspomnel se ga je znova. Renata je zarudevajoč priznala, da jej je on mladič izkušal mnogokrat govoriti o svojem nagnenji in da jo je stalo včasih truda, obraniti se ga. Tudi nje kum je bil opazil, da mu prija, in nekaj dni sem cikal je smejoč se večkrat na to.

Ta novica je naganjala še bolj, da treba skoro govoriti z Rihardom. Tedaj ni ga bilo doma; a došlo se je, da pojde brodnik takoj, ko se povrne,

k njemu, objavi ljubav mladih src in pregovori ga, da dovoli v njiju zvezo.

Renata napoti se na to nazaj proti novej hiši, a Letourja na brod. Tam sedeče gluhonemo dekle pogleda ju divje ter obrne se strani; a nikdo tega ne opazi. Urbana je nenadejano veselje vsega vzburilo, da ni ni videl ni slišal. Z nekako blaženo zarjo ovet, omamljen, očaran ni čutil več zemlje pod nogami. Poleg njega razmišlja Robert o bodočem svojem poskusi, in zdelo se je, da se bori z neko skrivno skrbjo.

Tako poteče nekoliko časa v mirnej tišini; moti ju samo klopot dveh konj, razlegajoč se vrh holma; vezeta se veliki lesotržec in g. Lenoir. Prispevši do ovinka, zavozita se počasneje in pregovorita dve tri besede; potem nameri se mladi upravnik proti delarni, a Rihard proti novej hiši. Urban pogleda roditelja; ta prikima z glavo nememu pozivu, ostavi brod in gre v stan, da se pripravi na pohod k Renatinemu kumu.

V tem je stopil veliki lesotržec s konja, pošel v prvo sobo v pritličji, kder ga je čakala zetica. Promenjene razmere neso mogle promeniti njegovih

običajev. Če prav je bila nova mu hiša opravljena po meščanski, kakor je rad rekal, ter je imela i salon, obednico i pisarno, vender rabila mu je navadno le velika v kuhinjo namenjena stanica. Tam je jél, tam vsprejemal svoje delavce, tam se zabaval včasih dolgo v noč z nekaterimi sosedi, da je bila dovoljna le jedna luč i jeden ogenj; temu ščedlivemu načelu priučila ga je mati, i novo razmerje ga ni preuverilo.

Ko vstopi, pogrnoła je baš Renata s prtom dolgo hrastovo mizo poleg okna. Na širokem ognjišči gori i svetlo plameni suho krepelče, a pred njim vrtili pražeče se pišče ropotajoči raženj. Ta šum i plamen ojasni velikemu lesotržcu žilavi obraz.

— A, a! kaže se, da sem baš prav prišel, vsklikne šireč nosnice puhtečim vonjavam i ozrši se v orumenelo žival z že naprej poskušajočim pogledom. Na mojo vero! dekle, dobro je, da si se pripravila, ker na cesti prijela me je gladovna bolezen: snival sem o samih piščancih i kopunih! Da vidimo, najprvo malo pijače, da ukrči jedi pot.

Z roke sname potno palico držeči jermen i postavi jo za vhodna vrata. Mladenka prime na

mizi stoječo posodo za jaboljčnjak i hoče napolniti kumov srebrni kozarec; a on jej odmigne.

— Ne, ne! pravi. Sto medvedov! če šest ur požiraš burjo, spodobi se pač, da primešaš malo žganja.

Renata mu prinese, kar zahteva. On napolni kozarec do polovice ter izprazni ga na jeden dušek; glas mu postane zvončejši i prsi se mu razširijo, kakor osvetivšemu se človeku.

— Nu dobro! reče pristavlja je stol k mizi, sedaj lahko prineseš: pri najboljše volji sem. Grom in strela! kak vladišk obed imava, draga moja! Povej vender, pričakovala si koga, he?

— Koga bi bila mogla nadajati se razven Vas? vpraša Renata.

Veliki lesotržec migne z glavo in namežikne z okom.

— Nu, nu! pravi režoč si debelo urezanico črnega kruha; a znane so mi glavice! Roko bi položil na ogenj, da si, vide me davi odhajajočega z malim upravnikom, menila, da ga priveden k nam večerjat?

Deklica hoče zanikavati.

— Če bi tudi bilo to, nadaljuje Rihard, začeni jesti juho, da ne bi mu omrzlela; mladec ni napačen, zdi se mi. Tudi je uradnik, in naročili so mu, da prejmlje moj les. Hudič me peči, draga moja, če te grajem; prav je, da si mu prijazna.

— Lehko Vam prisežem, da prav nič ne mislim nanj, veli Renata živahneje.

— Tedaj si nehvaležna, odvrne Rihard, vide, da on misli na-te.

Deklica se vzdane; on jo smejoč se pogleda.

— E! to te vzdablje, ti bahačica ti, reče; gledite, gledite deklet! pretvorljivejše so nego krošnjarsk vatel. Delajo se, kakor bi na možitev ni mislile ne, a jedva zineš o moži, že trepečejo, kakor plah konj. Sicer govorim istino, mali upravnik hrepeni po tebi.

— Menda hočete šaliti se, kum, zamrmra stresnovša se Renata.

— Kleveta! ko ti rečem, da dobro vem, vsklikne veliki lesotržec in udari s pestjo ob mizo; in dokaz temu je, da mi je sam priznal.

— On?

— On sam, draga mi! In govoril je brez ovin-
kov: razjasnivši mi stvar, prosil me je kar naravnost
tvoje roke.

— Toda . . . Vi mu neste odgovorili? seže mu
deklica srbljivo v besedo.

— Kako da bi ne bil? Misliš li, da sem tako
slabo olikan? reče Rihard. Vedi, dekle, da vsa-
kemu vprašanju pristoji odgovor: dejal sem mu,
da bodem govoril o tem s tobaj, in da se meni ne
bi zdelo napačno.

— A meni, meni pač, odvrne Renata vzmo-
čena; v božjem imeni, kum, ne bodrite "g. Lenoirja,
ne obetajte mu ničesar!

Veliki lesotržec dene nož in vilice iz rok in
obrne se k deklici.

— Kaj! zakriči, evo ti novih plodov! Ti mi
menda zapoveduješ, ka-li?

— Bog me čuvaj tega! zatrepeče Renata.

— Ti zametaš meni ugodnega mladeniča, na-
daljuje Rihard in udari ob mizo, ti bočeš imeti svojo-
voljo proti mojej.

— Toda . . . kum, . . . jeclja mladenka.

On jo prime za roko ter siloma potegne na-se.

— Da vidimo, treba, da se to razbistri in razčisti, pravi srdito; malo bliže, rečem ti, da ti vidim v očeh, kaj ti je dnu srca: res li je, da nečeš malega upravnika, he? — Odgovori brez ovin-kov, da ali ne?

— Nu, bodi si! ne, zajeclja Renata.

Kri zalije onemu obraz, oči mu zaplamene.

— Ne! ponavlja, tresoč jezno rame zetičine, dejala si, da ne! A! tri sto medvedov! treba, da malo ojasniš to besedico. Govori, malovrednica, naglo, vedeti hočem, zakaj ga nečeš za moža.

— Mislim, da bi Vam jaz mogel povedati, gospod Rihard, preseka mu pikro besedo brodnik, na pol odprta vrata zatvorivši; ustavivši se pri vhodi, slišal je poslednje sosedove besede. On se na pol obrne proti prišlecu.

— Kaj ti hočeš? vsklikne, kdo te je kaj vprašal? kaj delaš ti tukaj?

— Malo trpelivosti, pravi brodnik, — takoj zveste.

Zaprl je dveri za soboj: sedaj opazi veliki lesotržec, da nosi zelenosuknene hlače in suknjo in drži v roki nov klobuk, kar je nosil samo v praz-

nike in o posebnih prilikah. Tudi je zgibal mej prsti listek papirja; podjetnikovo vajeno oko ga je takoj razpoznalo.

— Za hudiča! stavim, da mi je prinesel račun? reče slabovoljen, kakor vedno, kadar je trebalo plačevati.

— Tako je, pravi Robert, nudeč mu listek; potrdilo o prevažanji blaga strijcu Rihardu prišlo mi je otodi v roke, in vzel sem je, da Renata sama proračuni, koliko nam gre . . .

— To je prav, veli lesotržec, iščoč izgovora, da bi odložil neprijetno mu ureditev; a ko si vstopil; govorilo se je o drugej stvari.

— A! da, reče Robert malo v zadregi; strijc Rihard, zdelo se mi je, govoril je o namerah g. Lenoirja z Renato . . .

— Katera ga zameta, pravi veliki lesotržec, in kazalo se je, da ti veš, zakaj?

— To pač ni težavno, odvrne brodnik smehljaje se, in mni se mi, da bi tudi Vi lahko ugenoli, strijc Rihard; kedar zameta mladež jednega soproga, vselej lahko rečeš, da si želi drugega.

— A! torej to bi bilo? veli Robert uprši v deklico grozeče svoje oči: Dekle si je izbralo samo ljubčka? No, no! kri božja! pač rad bi ga poznal! Njegovo ime, hej, njegovo ime?

Renata namigne brodniku, naj ne odgovori; a bil je že predaleč; tudi bi ga bilo sram, umeknoti se.

— Sosed naš ga pač pozna, pravi, ker vsak dan priziva mladeniča Urbana, da ga preveze.

— Kaj! To bi bil tvoj sin?

— Tako je.

Veliki lesotržec udari z obema rokama ob mizo in dvigne se.

— Da mi ni prišlo to na misel! vsklikne: prevažalo se je prenagosto, prej ali slej imel se je prijeti ogenj prediva; a nič kaj mi ne prija, ljubi moj, mali upravnik mi je mnogo dražji; tvoj mladič le drugam pojdi ženke iskat.

Deklica povesi glavo in sklene roki; a po Robertovih mislih stvar vidoma ni bila še dogovorjena.

— Strijc Rihard pomni, da se ne more nič storiti brez volje Renatine, pravi; a ona izvestno

dovoli v poroko le z onim, s katerim že prijateljujeta.

— Misliš? reče porogljivo podjetnik; nu, nu! a jaz ti pravim, da jo povedem pred duhovnika, kakor se povede dete v učilnico, čuješ li?

— Treba videti, odvrne brodnik, zmajujé z glavo, menim, da pove svojo voljo.

— Pove naj jo tedaj! vsklikne Rihard, grom in strela, kdo jej brani? — He, takoj! . . . Ne treba plakati in mečkatí mizni prt; — govori, govori!

Deklica pridvigne oči, a znova jih, vsa trepečoč, povesi.

— Kum moj pač ve, da ni nikdo gospod svojih nagnenj, deje boječe.

— Za vraga! Ne govori se o tem, kdo ti je ugodnejši, nego o tem, s kom se omožiš, veli podjetnik.

— In zakaj ne posluša kum strijca Roberta. besed? pravi Renata prav tiho.

— Zakaj? ponovi veliki lesotržec; hm, tri sto vragov! nisi li razumela. Baš povedal sem ti; zato ker ti pristoji mali Lenoir, ker ima on neslabo pre-

živilo, ker mi on more biti ustrežljiv pri prodajanji, ker se nam z lepa ne ponudi več taka prilika, in ker je to pravi dobitok v loteriji.

— Za Vas morebiti, strijc Rihard, reče brodnik; a Renata misli omožiti se, kakor ugaja njej.

— In tvojemu sinu, je li? odgovori podjetnik, šetajoč se gori in doli. A! sedaj mi je stvar jasna! vi ste ubili to dekletu v glavo, in ti jo hočeš nagnati, da me ne bi slušala; a da me vrag vzame, če bode nosila kedaj tvojega mladiča ime!

— Ne sme se prisegati več, nego kolikor je možno storiti, veli brodnik s pretvorjenim mirom; naš sosed se ne spominja, da mu Renata ni nič in da nima nikake pravice, braniti jej, da voli po svojih mislih.

— Tako? vsklikne Rihard, nagloma ustavivši se, praviš, da mi Renata ni nič! A! grom in strela! ti, stopi malo bliže in odgovori; ko mi nisi nič, vprašaj ga, čemu si režeš kruha od mojega hleba, čemu bivaš pod mojo streho in čemu se greješ pri mojem ognji!

— Vse vem, kaj sem Vam dolžna, kum, reče deklica, katero so solze vznežile.

— To je v Vašo korist, zavrne ga Robert živahno; nehotoma razgrela ga je sosedova jeza. Ni treba govoriti o blagodušji ni o dobrem srci, strije Rihard; dete ste vzgojili, videč, koliko je delavna in spretna; dejali ste si, da Vam kedaj z obrestimi povrne vse stroške, in res, ta dan je že prišel, ker to Vam ni v malo hasen, da imate brezplačno služkinjo in brezplačnega pomočnika.

— Nu, in če bi bilo tako? veli podjetnik, oprijemši se cinizma, kakor vsi nasilni ljudje, če ne mogo odgovoriti drugače; če sem sklenol pogodbo, ona veže obe stranki, ne li? če sem trošil za njo novce, vrnoti mi ima to s pokorščino, in če me krađe! Če je Renata pošteño dekle, pokaži mi z meni koristno hvaležnostjo; s tem pogojem jo redim in živim. — Kaj praviš ti na to?

— Jaz pravim, reče Robert, da Vas je Renata že davno izplačala, strije Rihard, a v bodoče da ima tu blizu hišo, v katerej jo vsprejmo, ne kakor dninarico, plačujočo z delom, kar se jej da, nego kakor deklico, od katere se zahteva samo, da je srečna in ljubezniva. Sedaj je v nje rokah, da odloči.

Pogleda v Renato, opirajočo se ob zid, z dolu visečimi rokami in povešeno glavo; kaže se, da jo razjeda zelo mučno ukrepanje.

— Samo jedna beseda pristoji, nadaljuje Robert nekoliko netrpelivo; če srce ne čuti več tako, treba odkrito priznati; jaz pojdem in povem Urbanu, da sva se motila.

— Oh! ne mislite tega nikakor, zastoče deklica, podajaje skleneni roki brodniku.

On ju živahno stisne. — Torej ste še vedno istih mislij? vpraša nagnovši glavo k Renati.

— Še vedno! ponovi ona, pritiskaje se k njemu.

On ovije jedno roko okrog nje. — Slišite, strije Rihard, pravi s krepkim glasom, deklica se je odločila, in zaman bilo bi vse zaviranje, ker smo mi, da jej pomagamo, ker je posedaj naša hči.

— Strela! zakriči srdito veliki lesotržec, za vraga! da jo vzame pet sto hudičev! Idita, ne zdržujem vaju; a ti, nesrečnica, ko pojdeš znova v Toussaint na materin grob, kateri sem jaz plačal, ne zabodi jej povedati, kako si me ostavila na stare dni.

Renata ne more zadržati jednega vzdihljaja.

— Čemu bi plakala? nadaljuje tvrdo Ribard, spominaš li se poslednjega dne, ko me je prizvala, tu na postelji ležeča, umirajoča? Ti si imela jedno ramo pod nje glavo, in pobjubljala si jej sive lase . . . toda že si pozabila.

— O! ne! vsklikne deklica; ti spomini utopili so jo v solze.

— No če se še spominaš, reče lesotržec, povej mi malo, kaj je dejala.

— Dejala je . . . da me poverja . . . Vašemu blagodušju, . . . jeclja Renata.

— Najprvo; a potem govorila je tebi, ne-li?

— Meni . . . naročila mi je, da nikoli ne pozabodem, kar Vi stvorite meni v korist.

— To ne, to ne! kriči podjetnik teptaje z nogo, velela ti je, da me zelo spoštuj in ljubi — te besede so jej rabile — da ničesar ne stvari brez mojega sveta, da me slušaj kakor njo samo . . . ni-li res, reci?

Deklica prikima.

I ti, pravi Rihard, ti si obljubila . . . obljubila jokajoč kakor sedaj-le. Nesrečnica je verajela, umrla je zaupavajoč, in ti si se legala!

Renata izkuša ugovarjati.

— Legala si jej! ponavlja razdražen, ker danes z nogami teptaš obljubo, da greš za svojim zaljublencem, ti uhajaš od tam, kamor te je postavila mati . . . Le pojdi! leti po sramoto svojo! pojdi za mladičem Urbanom, naj se povesele s tobaj! Če nas umrlci vidijo, stresno se materine kosti pod zemljo, a pomni, da jej bodeš ti sama dajala odgovor na sodnji dan!

On postopi, da bi izšel, a Renata ga ustavi. Čim dlje je govoril, tembolj udaljevala se je ona počasi brodniku. Stoječ po konci, zaplakana, roki držeč križema na prsih, borila je vidoma krut boj. Na zadnje, pri poslednjih kumovih besedah, zatisne oči, raztegne lakti proti njemu in zamrmra: — Držala se bodem obljube, ničesar ne storim proti Vašej volji.

Robert hoče ugovarjati.

— Oh! ne recite ničesar, oče, zaprosi ona tak nežno, da se starček ves vzmočen ustavi; treba

zadovoljiti v grobi ležečo . . . Obljubila sem, čakati kumove dovolbe, in čakala je bodem. Samo povejte sinu svojemu, da če ne bodem soproga njemu, to ne bodem nikomur.

In ne počakavši nikakega odgovora, zakrije si z rokama obraz, poleti skozi dveri ter izgine.

Ko ona otide, nastane premolk. Robert potrč upira oči v dveri, skozi katere je izšla. Veliki lesotržec pristopi k mizi; mehanično napolni si kozarec, izprazni ga in pravi z zamolklim glasom brodniku: Razumel si; končano je . . . Sedaj povrneš se lahko domov.

Robert povesi glavo, ter ostane nepremičen.

— Nu, nu! gluh si li? veli podjetnik. Hu, na noge! Kdo te pridržuje? — Čakaš li še kake stvari?

Kar ugleda na mizi ležeči listek.

— Zapiska svojega morebiti, reče. Zares najbolje, da se takoj uredi in završi . . . Da vidimo, dekleta trdi, da se s knjigo hitro proračuni.

Gre in vzame staro računilo raz polico in prinese je na ogel mize, kder so že stali čruilnik, peresa in nekateri zapisniki. Ko brodnik opazi v ko-

ženico ovito knjigo, zbližajo se mu osivele obrvi: jeden blisk problisne mu oči, in zdi se, da ga čuden nemir zelo vzburja; a strije Rihard ne zapazi ničesar. Pripravi se, da bi proračunil dolžno vsoto; a nekaj, ker je vzrujan, nekaj, ker ni vaje, zmoti se, prične večkrat z nova, a nazadnje kolnoč vrže pero strani.

— Vrag vzemi tvoje številke! vsklikne; i če mi pač nesi prinesel že zvršenih računov, da bi jih jaz le potrdil. Vzemi s soboj zapisnik in proračuni sam.

— To je lahko, pravi brodnik, posebno, če mi hoče posoditi strije Rihard knjigo.

Veliki lesotržec mu jo potisne, vzdvigaje se.

— In naglo naredi, reče. Nocoj pojdem v Laroche k bilježniku; ko se povrnem, donesi mi list. Jutri ti poplačam, a potem ne bode nikakega posla več mej nama; kupim si za svoje blago svoj brod in ne zmenim se več za tvoj plov.

Brodnik vzame listek in staro računilo in molčeč otide.

IV.

Urban s tresočim se srcem čaka, da se mu povrne oča, a ta ovira sinovo nepotrpežljivost, rekši

da ni mogel dobiti Riharda samega, da treba razgovoriti se prihodnji dan. Pravi mu tudi, da bode gotovo sam z njim, ker mu je obljubil prinesti razne že davno obetane prejemnice, po katere še treba iti v Marceau. Mladenič se ponudi, kakor se je je brodnik nadejal, da gre takoj ponje in napoti se kljubu kasnemu času.

Ko on otide, veli Robert Klavdiji, da straži plov, in gre v stan; zaklene se ter ostane dolgo v njem. Ko znova izide, oblečen je zopet delavno in v roki drži pred kratkim popravljeni harpon. Kdor bi bil pazljivo ogledal vzraz njegovih črt, opazil bi bil v njih nekaj nenavadno mrklega in odločnega; a že otemnela noč ukrivala je to Klavdiji. Ko vstopi oča v brod, dekle čepi kakor običajno z glavo na rokah in komolca na kolenih. Brodnik se sprva nič ne zmeni za njo. Po konci stoječ kraj plova, upre svoj pogled najprej v novo hišo, v katerej je gorela še jedna luč, potem po bregeh in po reki, ovitej v nočno meglo.

Umikajoča se povoden naplavila je s vseh strani izkoreninjenih dreves, strešnih kosov, na pol utopljenih hlodov; te in take stvari blodile so sem

ter tja po temi Kedar žalosten zahodea veter za-
piše močnejše, začuje se kipenje valov ob Trehigui-
erske čeri. Njegova sapa upira se v pritok, da za-
ganja nazaj narasle rečne vode, da se tužno hru-
meč kopičijo. Zdi se, kakor bi brodnik vse to gi-
banje vpraševal za svet; uveri se, da so drog in
vesla na svojem mestu; potem približa se Klavdiji
in položi jej roko na rame.

Gluhonemo dekle se burno dvigne, kakor bi
se bil dotekol kakega vzmeta. Robert mu namigne.
naj gre za njim na drugi konec broda; tam se za-
čneta razgovarjati se znaki, kakor smo že omenili.
Če prav že temu nememu jeziku privajena; ven-
der Klavdija, kakor se zdi, le s težavo razumeje.
Robert jej mora po večkrat isto razjasnjevati; ona
sprva osupne, potem se vznemiri; a on stvari z
jednim odločnim znamenjem konec vsemu razmišlja-
nju, velevši jej tiho in neizbežno pokorščino. Glu-
honemka se poslušno prikloni, vzame orodje, skrije-
je dnu plova in počene na svoje navadno mesto.

Malo da ne v istem trenutju prikaže se na
bregi senca, in jeden glas zakliče: — He! brodnik!

— Pridi sem! oglasi se Robert.

Senca gre doli na postajo. Veliki lesotržec je v potnej obleki. Naglo prekorakne ustopno desko, gre v čoln in ustavi se sredi njega zavit v kozjokožo in roki na palici držoč. Brodnik tudi tih, vrže desko na suho in pripravlja se, da zaplove. Klavdija prime za jedno veslo, nje oča za drugo, in lajdica začne, sama krog sebe obračaje se, na pošev rezati reko.

Sprva se čuje le redno plesketanje vesel in hlopotanje vode; a ko izgine breg v noči, zadroži brodnik počasneje, obrne se k velikemu lesotržcu in nagloma pravi:

— Strije Rihard pač ni odšel, mislim predno ni potolažil Renate s kako dobro besedo?

Podjetnik se čude se vzdane.

— Kaj tebi do tega? zavrne ga; bavi se s svojim veslom, in ne klepetajva.

Nadejem se, reče Robert z istim glasom, da lesotržec, ko se mu slaba volja razkadi, ne zlorabi tega, kar je razodela deklica in ne unesreči nje in Urbana.

— Nesreča tvojega sina? veli Rihard porogljivo se smejoč; hudič me vzemi, če se menim za-

njo kaj bolj nego za vodno kipenje, peneče se tu le pod brodom! Kaj je meni do njegovega žalovanja ali zadovoljenja? Jeli kaj vkupnega mej nama?

— Kdo ve, deje Robert mirno in krepko; brodniki vidijo vsemu svetu malo v živovanje, strijc Rihard; ne sme se jim dregnoti pretvrdo s komolcem v srce, da se ne bi razjezili in v zlovolji šli pripovedovat jako neprijetnih vam stvari.

— Za vse vrage, kar govori, izzivam te, vsklikne podjetnik.

— Ne tako! reče Robert zmajuje z glavo; ni davno, da ste me, kakor nocoj vozečega se z ljudmi z onega brega, prisilili, da mi je bilo treba praviti dogodbo . . . katere Vi pač neste pozabili.

— Jaz! kako dogodbo? vpraša veliki lesotržec; zlodej me vzemi, če vem, o čem govoriš!

— A! ne spominate se več? reče brodnik ironično, nu, nu! on dan prinudili ste me, da sem razložil, kako je bil Anton Burel ubit.

— Možno, veli Rihard, kaj je meni do tega?

— To se pravi, da če se ne bi bil bolj vzdrževal, povedati bil bi mogel več.

— Nu, kaj?

— Dejal bi bil, da nesem ubojnika le videl, nego ga tudi . . . razpoznal.

— Ti! zategne Rihard, to ni možno! Kako bi ga bil v noči razločil?

— Pri mesečini.

— Lažeš! je ni bilo takrat.

— Bili ste li poleg, da tako dobro veste, vsklikne, gledaje mu v lice.

Rihard se vzburi ter ves obledi.

— Bednik! jeclja, čuvaj se, da ne razklepečeš . . . Namero tvojo umejem . . . Oplašiti me hočeš . . . da bi jaz privolil, da se omoži Renata s tvojim sinom; . . . a ni dovolj, da se zatoži . . .

— Prav govorite, deje brodnik; a ne bojte se, dokazilo imam, vtajiti ga ne morete, ker Vi sami ste je preskrbeli.

— Kaj hočeš reči?

— Ko se je razvedel umor Burelov, šel je strije Rihard modro v kraj, pravi Robert; tudi ni menda znal, da so potegnili iz umrlčeve rane umorivšo ga kroglo. To je bil kos lista iz jedne stare knjige in pravica je zaman iskala ostalo stranico; a jaz sem jo našel.

— Kje pač?

— V Vašem računili.

Veliki lesotržec zamolklo vsklikne.

— Nu, ker jo imam sedaj pri nas, nadaljuje Robert, Vam je umevno, da morem ponesti jo sodnikom; ti raziščo stvar z nova in navedeni na pravo pot, ne boče jim pretežavno uvideti, zakaj se je poslovodji, katerega je hotel Burel odpustiti, zdelo bolje, spraviti gospodarja svojega pod zemljo, da prevzame njegovo trgovanje, ter se na njega mesti obogati.

— Tega ne storiš, Robert, ne storiš! vsklikne Rihard s stisnjenimi zobmi in plamenečimi očmi.

— Da vidimo, zavrne ga brodnik. Dosle molčal sem, govoré sam v sebi, da nas v noči lahko varajo najbistrejše oči; a nekaj mesecev sem vem za trdno, da imam dokaz: tudi me vrag vzemi, če boče Renata še nadalje pokorna Vašej trmi! Mati jej ne more govoriti iz groba, inače oprostila bi jo one obljube. — Če torej treba Vam vzeti svobodo, da se njej pridobode, pomagaj Vam Bog! kakor gotovo mi je brod pod nogami, jaz objavim vse!

— A ne bočeš imel kedaj! zakriči Rihard.

Zakadi se na brodnika, vrže ga na kraj plova in napenja se, da bi ga zagnal ven. A divji vsklik in neko ostro rezilo, zbodše ga v prsi, prisilita ga, da se naglo umakne. Gluhonemka stoji pred njim s harponom v roki, pripravljena udariti.

— Dobro, Klavdija! kriči Robert, dvigaje se, na mojo vero, umela je naročilo, in storil sem prav, da sem bil oprezen. — E, strijc Rihard, s smehom je pri kraji; na drugi konec broda in mirno, in če Vas nabodem kakor jazbeca! — Za veslo, Klavdija! evo nas na razpotili; če nas uhita odtok, ne doplovemo nocoj.

Tako govoreč vzame brodnik znova gluho-nemki orožje in pokaže velikemu lesotržcu prednji del z glasom, da se ni dalo ugovarjati: On počasi sluša in ladijca, dotle malo da ne stoječa v protitočji pritoka in rečnega teka, zamakne se nagloma naprej. Robert vesla zadej, branilo imejoč blizu roke in ne ganovši očij od podjetnika; ta sedi spredaj, sključen, kakor plaho zajče. Razkritje brodnikovo ga je potrló, nepremičen sedi, molčeč in neodločen. Kakor navadno ljudem, zmagujočim dlje časa z nasiljem, razstajala je i njemu ta nenadejana nevarnost

hipoma vso smelost; zaman jo lovi; neutešen strah mu ježi lase, debele znojne kaplje se mu točijo raz obraz. Kamor koli se obrne, povsod najde grožnjo ali sramoto. Padši v roke Urbanovega roditelja, ne vidi drugega rešila nego ponujeno pogodbo; a njegov napuh se upira takim mislim. Da bi mogel Robertu uiti in maščevati se mu, dal bi polovico življenja svojega; tisočero namer zmetalo mu je glavo, a nijedna mu ni prijala.

A brod se pomiče bolj in bolj naprej; že je doplul na drugo stran. Ko zadene prednji del ob breg, vzravna se veliki lesotržec urno in dvigne se, da skoči na suho; a hipoma se ustavi in obrne se naposled k brodniku.

— Moreš li prišeči mi, da nesi nikomur razodel tega, kar si meni baš pravil? vpraša zamolklo.

— Strijc Rihard čul je prvi, in v njegovej roki je, da je tudi poslednji.

— Obljubiš li?

— Na mojo čast in večno vzveličanje, če jej le privolite Urbana za soproga!

— Omoži se torej z njim in vrag ju vzemi! vsklikne podjetnik, a ti mi daš knjigo nazaj . . .

— Na poročni dan iz cerkve grede.

To je bilo najugodnejše sredstvo, da se je pospešila ženitev. Strijc Rihard je ni, le ne oviral, nego trudil se je tudi sam, da bi jo uskoril. Tudi so ga preuverila nova razmatranja in nenadejane razmere. Ko se mu je upokojila prva jeza, uvidel je, da je najboljše sredstvo, zamašiti brodniku usta, da priklene Urbana nase. Poznal je pridnost in bistroumje mladeničevo. Nova opravila prizivala so ga baš v Dolenjo Loiro: on sam predloži, naj upravljata Urban in Renata Laroško delarno in Breteško lesarstvo. Pogodba se sklene; skoro potem praznuje se svatba.

Ko se vračajo svatje s poročencema iz cerkve, srečajo glavne okrožne dostojanstvenike gredoče proti Vilêni, da otvore novi most. Skoro ga opazijo: ves okrašen je z zelenim vejevjem, a na njem gnete se velika množica; zdi se, kakor bi nekak človeški venec visel nad breznom. Na tisoče mož, žen in otrok nabralo se je iz sosednjih žup in razgrnolopo holmcih in rebrih. Solnce, sprva zagrebeno v grudnovih meglah, že pozdravlja novo čudo; njegovi žarki naglo razkade oblake in veselo svetlika-

joč osevajo ladijo, plavajočo na vsa vesla množici pod nogami. Začuje se neizmerni hrup strmenja in vojaška troba oznanja daleč okrog to novo zmago človeške izumlivosti.

V tem, ko se razlega po obrežjih vrisk in plosk, plava tih brod po opuščenej reki; Robertov brod je. On vidi in sliši vse, a ne obrne se, ne golsne ni besedice. Le dospevši na drugi breg in odloživši prevažance na suho, izruje desko z brodovo številko in prevažališkim imenom, vrže jo ob tla, zažene kose v tok in zre za njimi, dokler ne izginejo v vodi. To je bil zadnji in poslednji „Z Bogom“ krajem, kder so toliko časa bivali on in svojci njegovi. Prihodnje jutro, ko se zora dviguje izza čudovitega mostu in oseva v novej hiši z belo zaveso zagrneno okno novoporočencev, izgublja se že Robertov plov v Trehiguierskih meglah, unašajoč starega brodnika in gluhonemo bčer. Zvesta svojej usodi, gresta v daljo minevat z minevajočim, ostavivši mladiča, da pričneta s pričenjajočim.

Prevel **Muhoder.**

